

Міністерство культури та стратегічних комунікацій
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
Факультет фортепіано, джазу та популярної музики
Кафедра спеціального фортепіано № 2

ГОЛОВАНОВА КАТЕРИНА

ТВОРИ В. А. МОЦАРТА В ДЖАЗОВИХ ОБРОБКАХ

Спеціальність 025 - Музичне мистецтво

Профілізація – Фортепіано

Бакалаврська робота

Науковий керівник –

Кияновська Л.О.
доктор мистецтвознавства, професор
кафедри історії музики

Рецензент –

Куриляк І.І. доцент, кандидат
мистецтвознавства

Львів -2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІСТЬ В. А. МОЦАРТА В КОНТЕКСТІ ДЖАЗОВИХ ПЕРЕОСМИСЛЕНЬ	6
1.1. Особливості творчого стилю В. А. Моцарта як основа для джазових інтерпретацій.....	6
1.2. Історичний огляд джазових обробок творів В. А. Моцарта та типологія джазових аранжувань.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЖАЗОВИХ ОБРОБОК ТВОРІВ В. А. МОЦАРТА	16
2.1. Жанрово-стилістичні особливості джазових версій творів В. А. Моцарта.....	16
2.2. Аналіз твору «Jazz Fantasy On Mozart» (Turkish March Improvisation) Фазіля Сая.....	19
2.3. Порівняльний аналіз оригінальних творів В.А. Моцарта та їх джазових інтерпретацій.....	22
2.4. Специфіка джазової інтерпретації спадщини В.А. Моцарта у творчості сучасних виконавців.....	26
2.5. Рецепція та освітній контекст джазових інтерпретацій творів В. А. Моцарта.....	35
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ДЖАЗОВИХ ОБРОБОК ТВОРІВ В. А. МОЦАРТА	38
3.1. Принципи та методи гармонізації творів В. А. Моцарта в джазовому стилі.....	38
3.2. Трансформації тем в творах В. А. Моцарта в джазовому контексті.....	39
3.3. Теоретична модель джазової обробки варіацій «Ah, vous dirai-je, Maman» В. А. Моцарта (К. 265).....	41
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Музичне мистецтво постійно еволюціонує, створюючи нові форми взаємодії між різними стилістичними традиціями. Одним із найцікавіших явищ сучасної музичної культури є джазова інтерпретація творів класичних композиторів, зокрема В.А. Моцарта. Творчість великого австрійського майстра, що втілює в собі найкращі традиції класицизму, знаходить нове життя в джазових обробках, демонструючи універсальність та вічну актуальність моцартівської спадщини.

Феномен джазових обробок класичної музики має глибокі історичні корені та відображає природне прагнення музикантів до творчого переосмислення традиційних форм. Творчість В.А. Моцарта, з її гармонічною досконалістю, мелодичною виразністю та структурною ясністю, виявляється особливо привабливою для джазових інтерпретацій. Композиції В.А. Моцарта містять елементи, які органічно поєднуються з джазовою стилістикою: витончену орнаментику, що нагадує джазову імпровізацію, гармонічні послідовності, близькі до джазових стандартів, а також ритмічну гнучкість, яка дозволяє створювати різноманітні трансформації.

Сучасні джазові музиканти, такі як турецький піаніст Фазіль Сай, демонструють унікальні підходи до інтерпретації спадщини композитора, створюючи твори, що поєднують класичні традиції з сучасною джазовою мовою. Ці обробки не просто адаптують класичні теми до джазового стилю, а створюють новий художній синтез, де кожна традиція збагачує іншу.

Об'єктом дослідження є джазові обробки творів В.А. Моцарта як музично-культурний феномен сучасності.

Предметом дослідження є музично-виразові засоби та композиційні принципи, що використовуються при створенні джазових обробок творів

В.А. Моцарта, зокрема гармонічні, мелодичні та ритмічні трансформації оригінального матеріалу.

Мета дослідження полягає у комплексному теоретичному дослідженні специфіки джазових обробок творів В.А. Моцарта та створенні теоретичної моделі джазової інтерпретації спадщини композитора, яка може слугувати практичним керівництвом для виконавців та аранжувальників.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Визначити стильові особливості творчості В.А. Моцарта, які стали передумовою для джазових інтерпретацій його творів, та проаналізувати елементи стилю композитора, що найбільш органічно поєднуються з джазовою традицією.

2. Здійснити комплексний огляд джазових обробок творів В.А. Моцарта та проаналізувати їх жанрово-стилістичні риси, простеживши історичну еволюцію цього явища від перших спроб до сучасних інтерпретацій.

3. Провести детальний аналіз джазової обробки «Jazz Fantasy On Mozart» (Turkish March Improvisation) Фазіля Сая, здійснити порівняльний аналіз з оригінальним твором В.А. Моцарта, виявивши специфіку трансформації класичного матеріалу.

4. Розробити теоретичну модель авторської джазової обробки варіацій «Ah, vous dirai-je, Maman» В.А. Моцарта (К. 265), що демонструватиме практичне застосування теоретичних принципів джазової інтерпретації класичної музики.

Методологічну основу дослідження становлять: метод історичного аналізу, що дозволяє простежити еволюцію джазових обробок творів В.А. Моцарта від їх зародження до сучасного стану; метод порівняльного аналізу, за допомогою якого здійснюється зіставлення оригінальних творів

та їх джазових інтерпретацій; метод структурно-функціонального аналізу, що застосовується при дослідженні особливостей гармонічних, мелодичних та ритмічних трансформацій класичного матеріалу в джазовому контексті; метод теоретичного моделювання, який використовується для розробки теоретичної моделі джазової обробки творів В.А. Моцарта.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що здійснено комплексний систематичний аналіз джазових обробок творів В.А. Моцарта як цілісного музичного феномену сучасної культури; досліджено механізми трансформації стилевих особливостей композиторської спадщини в джазовому контексті; проведено детальний аналіз «Jazz Fantasy On Mozart» Фазіля Сая з точки зору синтезу класичної і джазової традицій; розроблено теоретичну модель створення джазових обробок творів В.А. Моцарта, що має практичне значення для виконавців та аранжувальників.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів у навчальних курсах з історії та теорії джазу, історії музики, аналізу музичних творів, а також у практичній діяльності джазових виконавців та аранжувальників. Матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці навчальних посібників та методичних рекомендацій з джазової інтерпретації класичної музики, а розроблена теоретична модель слугуватиме практичним керівництвом для створення нових джазових обробок.

РОЗДІЛ 1. ТВОРЧІСТЬ В. А. МОЦАРТА В КОНТЕКСТІ ДЖАЗОВИХ ПЕРЕОСМИСЛЕНЬ

1.1. Особливості творчого стилю В. А. Моцарта як основа для джазових інтерпретацій

Творчість Вольфганга Амадея Моцарта (1756-1791) представляє собою унікальне явище в історії музичного мистецтва, що поєднує в собі досконалість класичних форм з глибокою емоційною виразністю та новаторськими рішеннями. Саме ці особливості композиторського стилю зробили його музику особливо привабливою для джазових інтерпретацій, створивши підґрунтя для численних обробок та переосмислень у XX-XXI століттях. Однією з найважливіших характеристик творчості В.А. Моцарта, що знаходить відгук у джазовій традиції, є мелодична винахідливість та орнаментальна витонченість. Мелодії, які пише композитор, схарактеризуються природною течією, мелодійністю, логічністю розвитку та водночас несподіваними поворотами, які нагадують принципи джазової імпровізації. Стосовно цього порівняння потрібно зазначити, що подібність радше концептуальна, а не фактична. Орнаментика у творах композитора – а саме форшлаги, морденти, трелі – виконує не лише декоративну функцію, а стає органічною частиною мелодичної лінії, що досить співзвучно з джазовим розумінням мелодичної варіативності, особливо у вокальному джазі. Особливо яскраво це проявляється у фортепіанних сонатах композитора, де мелодична лінія часто переривається короткими імпровізаційними вставками. Композитор залишав у своїх сонатах каденції для імпровізації, його стиль включає умовні "речитативні" чи несподівані моменти, в яких метафорично можна знайти нагадування джазових "бреків". У повільних частинах сонат мелодичні лінії часто прикрашені колоратурними елементами, які нагадують вокальну джазову імпровізацію [1], [4], [16].

В.А. Моцарт проявляє неперевершену мелодичну гнучкість, що проявляється у його здатності створювати теми, які легко піддаються варіаційному розвитку. Це особливо помітно у варіаційних циклах композитора, де кожна варіація демонструє новий підхід до тематичного матеріалу, що нагадує джазовий принцип "chorus variations". Такий підхід до тематичного розвитку створює природний зв'язок між класичною традицією варіацій та джазовою практикою сонатного варіювання стандартних тем. Гармонічна мова В.А. Моцарта також містить елементи, які виявляються близькими до джазової стилістики. Хоча композитор працював у межах тонально-функціональної системи класицизму, його гармонічні послідовності часто демонструють складність та витонченість, що перегукуються з джазовими стандартами. Особливо це стосується використання альтерованих акордів, неакордових звуків та несподіваних гармонічних зворотів. Композитор часто використовував хроматичні проходження, які в джазовому контексті сприймаються як природні елементи гармонічної мови. Його схильність до модуляцій у віддалені тональності, особливо через енгармонічні перетворення, створює гармонічну напругу, подібну до тієї, що виникає в джазі при використанні складних акордових структур. Наприклад, у Фантазії c-moll (K.475) зустрічаються гармонічні послідовності, які можна через джазову імпровізацію інтерпретувати як прообрази джазових турнарайдів. Особливої уваги заслуговує використання В.А. Моцартом зменшених септакордів та їх обернень, що стало характерною рисою джазової гармонії. У творах композитора ці акорди часто виконують не лише функцію доміанти, а створюють специфічне гармонічне забарвлення, яке в джазовому контексті сприймається як цілком природне [2], [17], [19], [20].

Ритмічна організація творів Моцарта також сприяє їх джазовій інтерпретації. Композитор демонстрував надзвичайну гнучкість у роботі з ритмом, використовуючи синкопи, перенесення акцентів, складні поліритмічні структури. Ці елементи органічно поєднуються з джазовою

ритмічною свободою, створюючи природну основу для свінгового чи інших джазових ритмічних інтерпретацій. Синкопування у творах Моцарта часто виникає природно з мелодичного розвитку, а не нав'язується ззовні, що робить його творчість особливо органічною для певних інтерпретацій. У багатьох швидких частинах сонат та концертів зустрічаються ритмічні фігури, які в джазовому виконанні набувають свінгового характеру без втрати своєї первинної виразності. Композитор також демонструє майстерність у створенні поліритмічних ефектів, коли різні голоси ведуться в різних ритмічних площинах. Це особливо помітно в ансамблевих творах, де партії різних інструментів можуть мати різні ритмічні акценти, створюючи складну ритмічну тканину, подібну до тієї, що характерна для джазових ансамблів [5], [15], [18].

Структурна досконалість форм В.А. Моцарта, а саме ясність тематичної організації, логічність розвитку матеріалу та продуманість архітектоніки створюють міцний каркас, який дозволяє джазовим музикантам вільно експериментувати з матеріалом, не втрачаючи при цьому музичної цілісності. Принцип варіаційного розвитку, широко використовуваний Моцартом, особливо близький до джазової традиції імпровізаційного варіювання теми. Форма сонатного алегро в інтерпретації композитора демонструє особливу гнучкість та свободу розвитку, нагадує структуру джазових композицій з їх принципом "head-solos-head". Експозиційний розділ можна розглядати як презентацію основних тем (head), розробковий розділ – як імпровізаційну частину (solos), а репризу – як повернення до основного матеріалу. Емоційна багатоплановість творів композитора також робить їх привабливими для джазової інтерпретації. Здатність композитора поєднувати в одному творі різні емоційні стани – від граціозної легкості до глибокої меланхолії щиро відповідає джазовій традиції емоційної виразності та імпровізаційної свободи у відтворенні настроїв. В.А. Моцарт володів унікальним даром створювати музику, яка могла передавати найтонші емоційні нюанси, що робить її особливо

привабливою для джазових інтерпретацій, де персональна виразність виконавця відіграє ключову роль. Його здатність поєднувати драматизм з елегантністю, глибину з простотою створює ідеальну основу для джазового переосмислення, де кожен виконавець може знайти власний підхід до інтерпретації. Важливою особливістю стилю композитора є також його театральність, що проявляється не лише в оперній творчості, але й в інструментальних творах. Ця театральність виражається в контрастності образів, діалогічності фактури, драматургічній насиченості, знаходить природне продовження в джазовій традиції, де кожен виступ є своєрідною виставою, а музиканти – акторами, що створюють музичну драму в реальному часі [2], [16].

1.2. Історичний огляд джазових обробок творів В. А. Моцарта та типологія джазових аранжувань

Історія джазових інтерпретацій творів В.А. Моцарта розпочинається в середині ХХ століття, коли джаз як музичний стиль досяг достатньої зрілості для творчого діалогу з класичною традицією. Перші спроби адаптації музики композитора до джазового стилю з'явилися в 1940-50-х роках у рамках руху «Third Stream», учасники якого прагнули поєднати елементи джазу та академічну музику. Це стосується не лише цього руху, але й таких окремих композиторів, як Жака Лусьє, Клода Боллінга, тощо. Передумовами виникнення певних інтерпретацій класичної музики стало прагнення джазових музикантів до розширення виразових можливостей жанру та подолання упереджень щодо "легковажності" джазу порівняно з академічною музикою. Водночас класичні музиканти почали виявляти інтерес до джазової імпровізації та ритмічної свободи як до засобів оновлення традиційного репертуару. Одним із перших композиторів, які

починали рухатися в цьому напрямку, став американський композитор та диригент Гантер Шуллер, який у своїх творах 1950-х років демонстрував можливості синтезу класичних форм з джазовою гармонією та ритмікою. Хоча його роботи не були прямими обробками творів В.А. Моцарта, вони створили теоретичне підґрунтя для подальших експериментів у цій галузі. Г.Шуллер у своїх теоретичних працях обґрунтував принципи поєднання джазової та класичної традицій, що стало методологічною основою для наступних поколінь музикантів. Паралельно розвивався напрям «symphonic jazz», представники якого прагнули створити синтез джазу з симфонічною музикою. Композитори цього напрямку, такі як Джордж Гершвін та Моріс Равель, хоча і не працювали безпосередньо з творами В.А. Моцарта, створили прецедент для взаємодії джазової та класичної традицій на найвищому художньому рівні [1], [4], [6].

У 1960-70-х роках з'являються перші безпосередні джазові інтерпретації творів В.А. Моцарта. Піаніст Жак Лусьє (Jacques Loussier) зі своїм тріо «Play Bach» розширив свою діяльність і на творчість В.А. Моцарта, створивши джазові версії деяких найвідоміших творів композитора. Його підхід характеризувався збереженням основної мелодичної лінії при кардинальній зміні гармонічного супроводу та ритмічної основи. Ж.Лусьє демонструє, що класичні теми можуть органічно звучати в джазовому контексті без втрати своєї художньої цінності. Методика Лусьє передбачала кілька етапів роботи з класичним матеріалом: спочатку здійснювався детальний аналіз оригінального твору з виявленням його структурних та гармонічних особливостей, потім визначалися можливості адаптації до джазового стилю, і, нарешті, створювалася нова версія, що зберігала основні характеристики оригіналу при радикальній зміні стилістичного контексту [5].

Американський композитор та піаніст Кіт Джаррет демонструє інший шлях до взаємодії стилів. У різні періоди своєї творчості він звертається як

до академічного репертуару, зокрема до творів І.С.Баха і В.А. Моцарта, так і до джазу. Його виконання творів В.А. Моцарта з оркестром (наприклад концерт № 20 d-moll) зберігає певну класичну стилістику, без елементів джазу. Власні сольні імпровізації, такі як «The Köln Concert», є яскравим прикладом спонтанного творчого процесу. У той же самий час Дан Тепфер, також американський піаніст, пропонує альтернативний підхід і принципово нову концепцію, яку можна охарактеризувати як "стилістичний білінгвізм" – здатність музиканта однаково володіти як класичною, так і джазовою традиціями та одночасно поєднувати їх у процесі. Піаніст реалізує модель подвійного прочитання буквально — до прикладу можна навести його участь у проекті Goldberg Variations/Variations (2011), де він виконує твори І.С.Баха, чергуючи оригінальні варіації композитора зі своїми власними стилістичними джазовими імпровізаціями, які тісно пов'язані з оригінальними темами. У 2023 році він представив джазово-інтерпретативний проект, присвячений В.А. Моцарту, у яку він імпровізує у реальному часі, використовуючи тематичні елементи з фортепіанного спадщини композитора [2], [4], [6].

1980-90-ті роки ознаменувалися появою більш складних та витончених підходів до джазової інтерпретації творів великого класика. Кіт Джарретт у своїх концертних виступах демонстрував унікальний спосіб поєднання класичної точності виконання з джазовою імпровізаційною свободою. Його інтерпретації концертів В.А. Моцарта стали зразком того, як можна зберегти дух оригіналу, додаючи йому нові виразові барви. К.Джарретт розробив концепцію "подвійного прочитання" класичного твору, коли одна і та ж композиція могла виконуватися спочатку в класичній манері, а потім піддаватися джазовій імпровізаційній обробці. Такий підхід дозволяв слухачеві безпосередньо порівняти два стилістичні підходи та оцінити специфіку кожного з них [2], [6].

Американський піаніст Юрі Крейн також демонструє унікальний підхід до джазового переосмислення класичної спадщини, зокрема музики Моцарта. Його інтерпретації вирізняються серед інших своїм вкрай радикальним характером та несподіваними мистецькими рішеннями. В рамках власних проєктів Крейн поєднує матеріал класичних композиторів з мовою фрі-джазу, а також використовує електронну музику, фанк, кабаре та іноді елементи хіп-хопу. Одним з найвидатніших прикладів такої стратегії цього музиканта є альбом «*Uri Caine Ensemble Plays Mozart*» (2006), де музика Вольфганга Амадея стає підґрунтям для колажів, цитат, і, звичайно ж, прекрасних імпровізацій, що межують з постмодерністською деконструкцією. Це – не просто інтерпретація, це – художній коментар, який призначений не тільки для деконструкції класичного тексту, а скоріше для його приведення до дуже живого, сучасного художнього висловлювання, іноді іронічного, іноді філософськи глибокого [7], [8], [9]. Своєрідним прикладом гібридної форми виконання також є і творчість японського піаніста Макото Озоне, який у співпраці з диригентом Томасом Вілсоном і Сінгапурським симфонічним оркестром здійснив кілька концертних турів та студійних записів, виконуючи концерти № 17 і 26 В.А. Моцарта, де він у ролі соліста виконує джазову імпровізацію разом з оркестром, використовуючи спеціальні джазові каденції, синкоповані ритми та імпровізаційні вставки. Варто зазначити, що інтерпретації Макото Озоне вирізняються особливою делікатністю стилістичних переходів та повагою до авторського тексту, зберігаючи при цьому свободу джазового мислення. У цей же період активно розвивається практика колективних джазових інтерпретацій творів В.А. Моцарта. Джазові квартети та квінтели починають включати до свого репертуару адаптації камерні твори В.А. Моцарта, створюючи нові можливості для ансамблевої взаємодії та колективної імпровізації на основі класичного матеріалу. На початку XXI століття джазові інтерпретації творів В.А. Моцарта набувають нових форм завдяки творчості таких музикантів, як турецький піаніст Фазіль Сай. Його

«Jazz Fantasy On Mozart» представляє собою унікальний синтез, де класична основа органічно поєднується з елементами різних джазових стилів, створюючи новий тип музичного висловлювання. Ф. Сай запропонував концепцію "культурного синтезу", коли в джазовій обробці класичного твору знаходять відображення різні національні музичні традиції. У його інтерпретаціях моцартівських творів можна почути не лише джазові елементи, але й мотиви турецької народної музики, що створює унікальний мультикультурний контекст [1], [3].

Сучасний етап розвитку джазових інтерпретацій В.А. Моцарта характеризується використанням новітніх технологій та електронних засобів. З'являються обробки, що поєднують живе виконання з електронним супроводом, семплінгом та іншими технічними можливостями сучасної музичної індустрії [11].

Типологічно джазові аранжування творів В.А. Моцарта можна класифікувати за кількома критеріями. За ступенем відхилення від оригіналу розрізняють:

Адаптації – обробки, що зберігають основну мелодичну лінію та гармонічну структуру оригіналу, змінюючи лише ритмічну основу та манеру виконання. Такі роботи найближчі до оригіналу та зазвичай легко впізнавані. Адаптації часто використовуються як вступ до джазової інтерпретації класичної музики, оскільки не вимагають від слухача кардинальної перебудови власного сприйняття.

Парафрази – більш вільні інтерпретації, де зберігаються основні тематичні елементи, але значно трансформуються гармонія, форма та розвиток матеріалу. Цей тип обробок дозволяє більшу творчу свободу при збереженні зв'язку з оригіналом. Парафрази часто включають розширені імпровізаційні розділи та можуть значно перевищувати за тривалістю оригінальний твір.

Фантазії – найбільш вільний тип джазових інтерпретацій, де тема Моцарта служить лише відправною точкою для створення нового твору. Прикладом такого підходу є згадувана вище «Jazz Fantasy On Mozart» Фазіля Сая. У фантазіях оригінальний матеріал може з'являтися фрагментарно, перемежаючись з повністю новими розділами.

За жанровими ознаками джазові обробки творів В.А. Моцарта можна поділити на:

Свінгові інтерпретації – обробки у традиційному джазовому стилі свінг, що характеризуються специфічною ритмічною пульсацією та імпровізаційними елементами. Цей тип обробок найбільш популярний завдяки своїй доступності для широкої аудиторії.

Боп-версії – обробки у стилі бібоп та хард-боп, що відзначаються складнішою гармонією та віртуозною технікою виконання. Такі інтерпретації зазвичай призначені для професійної аудиторії та вимагають від виконавців високого рівня технічної підготовки.

Ф'южн-інтерпретації – сучасні обробки, що поєднують елементи джазу з роком, фанком та електронною музикою. Цей напрям особливо активно розвивається в останні десятиріччя завдяки технічним можливостям сучасного обладнання.

Авангардні експерименти – радикальні переосмислення музики класичних композиторів у контексті фрі-джазу та інших експериментальних напрямів. Такі обробки часто викликають суперечливі реакції, але відіграють важливу роль у розширенні меж музичного мистецтва.

За складом виконавців розрізняють сольні, ансамблеві та оркестрові джазові інтерпретації творів В.А. Моцарта, кожна з яких має свої специфічні особливості та виразові можливості. Сольні інтерпретації дозволяють максимальну свободу індивідуального висловлювання, ансамблеві –

створюють можливості для колективної імпровізації, а оркестрові – забезпечують найбільш повне звучання та можливість складних аранжувань. Таким чином, джазові обробки творів В.А. Моцарта представляють собою багатогранне явище, що демонструє безмежні можливості творчого діалогу між різними музичними традиціями. Еволюція цього напрямку від простих адаптацій до складних синтетичних форм свідчить про глибинну спорідненість класичної та джазової музики та відкриває нові перспективи для подальшого розвитку музичного мистецтва [3], [5], [12].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЖАЗОВИХ ОБРОБОК ТВОРІВ В. А. МОЦАРТА

2.1. Жанрово-стилістичні особливості джазових версій творів В. А. Моцарта

Джазові версії творів В.А. Моцарта характеризуються широким спектром жанрово-стилістичних підходів, що відображають еволюцію джазового мистецтва та різноманіття творчих концепцій сучасних виконавців. Аналізуючи корпус джазових інтерпретацій спадщини великого композитора, можна виділити кілька основних стилістичних напрямів, кожен з яких має свої специфічні характеристики та виразові засоби [1], [2], [6].

Традиційний свінг залишається одним із найпопулярніших підходів до джазової інтерпретації творів класичних композиторів, зокрема В.А. Моцарта. Цей стиль характеризується специфічною ритмічною пульсацією, де рівні восьмі ноти виконуються у співвідношенні приблизно 2:1, створюючи характерний "свінговий" ефект. У контексті музики В.А. Моцарта такий підхід особливо органічний завдяки природній ритмічній гнучкості оригінальних творів [3], [17].

Піаніст Юрі Кейн та вокальна акапельна група «The Swingle Singers» у своїх власних інтерпретаціях демонструють класичний приклад свінгового підходу, адаптуючи класичні теми та зберігаючи основну мелодичну лінію при кардинальній трансформації ритмічної основи. Особливістю свінгових версій є використання тріольної артикуляції, що надає музиці характерної "розгойдуваності". Гармонічна мова зазвичай розширюється за рахунок септакордів, нонакордів та альтерованих структур, що не суперечить гармонічному мисленню Моцарта, а навпаки, розвиває закладені в оригіналі тенденції. Басова лінія набуває характерного

джазового "воркінгу" - регулярного чергування основного тону та квінти акорду на сильних та відносно сильних долях такту [7], [10], [37].

Боп-стиль у інтерпретаціях творів Моцарта представляє більш складний рівень джазової адаптації. Характерними рисами цього підходу є швидкі темпи, складна гармонія з частими змінами акордів, а також віртуозні мелодичні лінії з хроматичними проходженнями. Твори Моцарта, особливо швидкі частини сонат та концертів, виявляються надзвичайно придатними для боп-інтерпретацій завдяки своїй потужній внутрішній енергетиці та технічній складності [2], [6], [16].

У боп-версіях творів класичного композитора часто застосовується принцип "chord substitution" - заміщення оригінальних акордів більш складними гармонічними структурами. Наприклад, простий мажорний тризвук може бути замінений мажорним септакордом з додаванням нони або ундецими, що значно ускладнює гармонічне звучання, не порушуючи при цьому основної тональної логіки твору. До прикладу можна віднести джазові обробки у боп-версіях барокових форм Уінтона Марсаліса [15], [18].

Сучасний ф'южн-напрямок в інтерпретаціях творів Моцарта характеризується поєднанням джазових елементів з ритмами у жанрі рок, електронними тембрами та сучасними продакшн-технологіями. Цей підхід особливо популярний серед молодих виконавців, які прагнуть зробити класичну музику більш доступною для сучасної аудиторії. Електронні обробки дозволяють створювати нові темброві комбінації, неможливі в акустичному виконанні. До прикладу можна привести такі проекти, як «Modern Jazz Quartet» або «Mozart Rocks», які працюють у напрямку джазу, року та електроніки і створюють певні стилістично-гібридні версії класичних творів [14], [20], [38].

Деякі з цих проектних впроваджень мають освітньо-популяризаторський характер. Латиноамериканські ритми також знайшли

своє застосування в джазових інтерпретаціях творів Моцарта. Самба, босанова, танго та інші латиноамериканські жанри надають класичній музиці нового емоційного забарвлення [17], [33].

Особливо вдалимися виявляються інтерпретації повільних частин сонат Моцарта та інших класичних композиторів у виконанні Еліана Еліаса та Майкла Каміло, а саме у стилі босанова, де лірична класична мелодика органічно поєднується з м'якими латинськими ритмами. Фрі-джаз та авангардні підходи представляють найбільш радикальні форми переосмислення спадщини В.А. Моцарта і використовуються досить рідко. У таких інтерпретаціях оригінальний матеріал класичної доби може застосовуватися лише у вигляді відправної точки для повністю вільної імпровізації, де традиційні тонально-гармонічні відносини замінюються новими принципами звукової організації. Наприклад, піаніст Юрі Кейн у власних експериментах з творами Моцарта, особливо з «Реквіємом», використовує авангардні прийоми, де ритм та гармонія оригіналу лише нагадуються [11], [12], [13].

Камерно-джазові версії моцартівських творів представляють особливий інтерес, завдяки можливості створення діалогу між різними інструментами. Джазові тріо, квартети та квінтети, інтерпретуючи камерні твори Моцарта, створюють нові форми ансамблевої взаємодії, де кожен інструмент може виступати як соліст або учасник колективної імпровізації. Саме формат класичного тріо активно використовується в академічному джазі [9], [21], [40].

Вокально-джазові інтерпретації інструментальних творів класичного композитора представляють окремий напрям, де мелодійні лінії адаптуються для вокального виконання. Такі версії часто доповнюються текстами, створеними спеціально для джазової інтерпретації, що надає творам нового смислового виміру. Адаптація інструментальних творів Моцарта для вокального виконання з додаванням тексту є самостійним

художнім напрямом. Прикладом можуть використовуватись такі проекти, як «Swingle Singers» та їм подібні, які вокалізують фуги та сонати, які були вперше написані для інструментів. Такий підхід дозволяє переосмислити та подати музику в новому контексті [1], [6], [37].

2.2. Аналіз твору «Jazz Fantasy On Mozart» (Turkish March Improvisation) Фазіля Сая

«Jazz Fantasy On Mozart» (Turkish March Improvisation) – твір турецького піаніста та композитора Фазіля Сая, який представляє собою унікальний приклад синтезу класичної традиції із джазовою стилістикою та елементами турецької народної музики, утворюючи особливу та багату інтонаційно-ритмічну структуру. Ця композиція, створена на основі знаменитого «Турецького маршу» з Сонати A-dur (K. 331) В.А. Моцарта, і демонструє інноваційний підхід до інтерпретації класичної спадщини, що поєднує повагу до оригіналу з творчою свободою сучасного митця [1], [17], [19].

Структурно твір Фазіля Сая побудований за принципом вільної фантазії, де оригінальна тема Моцарта проходить через низку варіативних перетворень, кожна з яких представляє новий стилістичний контекст. Композиція розпочинається з точного викладу оригінальної теми, що дозволяє слухачеві ідентифікувати вихідний матеріал. Цей початковий розділ виконується у відносно традиційній манері, зберігаючи основні характеристики стилю В.А. Моцарта: чіткість артикуляції, елегантність фразування та класичну збалансованість [9], [16], [25].

Перша трансформація теми відбувається через введення джазової гармонії. Ф. Сай поступово ускладнює акордову структуру, додаючи

септими, нони та альтеровані тони, що надає знайомій мелодії нового гармонічного забарвлення. Особливо вражаючим є використання зменшених септакордів у проходженнях, що створює характерну джазову напругу, невластиву оригінальному твору В.А. Моцарта. Джазова гармонія, що збагачує мелодію, створює ефект несподіваності, оскільки відходить від звичної функціональної логіки класичного ладового мислення [2], [6], [15].

Ритмічна трансформація становить наступний етап розвитку композиції. Ф. Сай робить заміну оригінального розміру 2/4 більш складними метричними структурами, включаючи елементи турецького аксака - нерегулярного ритмічного патерну, якій часто може бути структурований на 5, 7 чи 9 долей (наприклад, 2+2+3) і характерного для турецької народної музики. Це створює унікальний ефект культурного синтезу, де європейська класична традиція зустрічається з близькосхідною ритмічною культурою [19], [25], [34].

Особливої уваги заслуговує імпровізаційний розділ твору, де Фазіль Сай демонструє свою віртуозність, як джазового піаніста. Використовуючи основні гармонічні функції оригінальної теми, наче певний каркас, він створює розгорнуті імпровізаційні побудови, що включають характерні джазові прийоми: скалярні пасажі, послідовності в арпеджіо, блюзові інтонації. Цей розділ є найближчим до традиційної джазової естетики, де індивідуальність виконавця виявляється через спонтанне творче висловлювання. У імпровізаційній частині композитор вміло комбінує варіативність із підкресленою театральністю, рисою, дуже властивою турецькій музичній культурі [5].

Мелодичний розвиток у фантазії Ф. Сая характеризується поєднанням елегантності класичної мови В.А. Моцарта з джазовою експресивністю. Основна тема зазнає орнаментальних розширень, про що нагадують як класичні варіаційні техніки, так і джазові прийоми мелодичного варіювання. Використання блюзових інтонацій - знижених III та VII

ступенів - надає мелодії характерного джазового забарвлення, не порушуючи при цьому її основного характеру. Гармонічна мова твору демонструє складний синтез різних традицій. Поряд з класичними тонально-функціональними зв'язками Фазіль Сай використовує модальні елементи, характерні для турецької музики, та джазові гармонічні послідовності. Особливо цікавим є використання макамів - турецьких ладових структур, що створюють специфічне інтонаційне забарвлення, невластиве ні класичній європейській, ні традиційній джазовій музиці. Застосування макамів не є буквальним, а радше інспірованим інтонаційним мисленням турецької традиції. Фактурна організація твору відзначається багат шаровістю та різноманітністю текстурних рішень. Турецький композитор майстерно поєднує гомофонно-гармонічні епізоди з поліфонічними розділами, де різні голоси ведуться в різних стилістичних традиціях одночасно. Наприклад, у басовому голосі може звучати джазовий "walking bass", у той час як у верхньому голосі розвивається мелодія в турецькому стилі [4].

Завдяки вмілому використанню педалі Ф. Сай створює ефект звукового серпанку, певного розмиття звуку, що дає йому можливість органічно поєднувати інтонації різних стилів і формувати унікальний тембровий простір. Темпові та агогічні особливості твору відображають його багатостильову природу. Ф. Сай використовує контрасти між розділами, створюючи драматургічну напругу через зіставлення різних темпів та характерів. Особливо ефектними є епізоди *rubato*, де вільна агогіка дозволяє виконавцю максимально розкрити виразний потенціал мелодичної лінії. Порівняно з оригінальним «Турецьким маршем» В.А. Моцарта, фантазія Фазіля Сая демонструє кардинальне переосмислення жанрових характеристик. Якщо у Моцарта це типово класична стилізована імітація "яничарської" музики з її характерними ударними ефектами, то у Ф. Сая це глибокий культурний синтез, де турецькі елементи не імітуються, а органічно інтегруються в музичну тканину твору [3], [17], [34].

Технічні вимоги до виконавця у фантазії Фазіля Сая значно перевищують складність оригіналу. Поряд з класичною фортепіанною технікою необхідне добре володіння джазовими прийомами виконання, а також розуміння специфіки турецької музичної орнаментики та здатність до стилістичного перевтілення в межах одного твору. Композиція завершується синтетичним розділом, де всі стилістичні елементи об'єднуються в єдиному звучанні. Цей фінальний епізод демонструє можливість органічного співіснування різних музичних традицій і створення нової художньої якості через їх взаємодію. «Jazz Fantasy On Mozart» Фазіля Сая представляє собою зразок сучасного підходу до класичної спадщини, де повага до традиції поєднується з творчою свободою та культурною ідентичністю автора. Цей твір відкриває нові можливості для діалогу між різними музичними культурами та демонструє безмежний потенціал класичної музики для сучасних інтерпретацій [18].

2.3. Порівняльний аналіз оригінальних творів В. А. Моцарта та їх джазових інтерпретацій

Порівняльний аналіз оригінальних творів В.А. Моцарта та їх джазових інтерпретацій розкриває складну систему взаємозв'язків між класичною традицією та сучасними підходами до музичного висловлювання. Цей аналіз дозволяє глибше зрозуміти як специфіку стилю класичного композитора, так і особливості джазової естетики, а також механізми взаємодії між цими двома музичними світами. Мелодичний аспект демонструє найбільш очевидні відмінності між оригіналами та їх джазовими версіями. Моцартівські мелодії характеризуються класичною

збалансованістю, логічністю розвитку та природною течією музичної думки. Кожна фраза органічно впливає з попередньої, створюючи відчуття логічної взаємообумовленості та довершеності [1], [4], [17].

У джазових інтерпретаціях ця мелодична логіка зберігається як основа, але доповнюється елементами, характерними для джазової традиції. Орнаментика в оригінальних творах В.А. Моцарта виконує, переважно, декоративно-орнаментальну функцію і підпорядковується загальній стилістиці класицизму. Форшлагги, мордентти, трелі виконують функцію витонченого прикрашання основної мелодичної лінії. У джазових версіях орнаментальні елементи набувають більшої свободи та експресивності, часто перетворюючись на повноцінні імпровізаційні епізоди. Гармонічна організація зазнає найбільш кардинальних трансформацій в процесі джазової адаптації. Моцарт працював у межах тонально-функціональної системи XVIII століття, що характеризується відносною простотою акордових структур та чіткістю функціональних зв'язків. Основою гармонічної мови є тризвуки та септакорди, модуляції здійснюються логічно та поступово, а дисонанси ретельно підготовляються та розв'язуються [9], [5], [6].

Джазові інтерпретації кардинально ускладнюють гармонічну палітру через введення розширених акордових структур. Септакорди, нонакорди, ундецимакорди стають нормою, а не винятком. Альтерації, які у В.А. Моцарта мають епізодичний характер, перетворюються на постійний елемент гармонічної мови. Принцип функціональності зберігається, але значно ускладнюється через використання заміщень та альтернативних гармонічних зв'язків. Особливо цікавим є використання блюзової гармонії в джазових версіях творів відомого класика. Блюзовий лад з його характерними т. зв. "блюз-нотами" (понижені III, V та VII ступені) надає класичним мелодіям нового експресивного забарвлення. Цей прийом особливо ефективний у повільних частинах сонат, де лірична мелодика

В.А. Моцарта набуває джазової чутливості та емоційної глибини. Ритмічна організація представляє ще один аспект кардинальних трансформацій. Твори В. А. Моцарта характеризуються метричною стабільністю та регулярністю акцентуації. Розміри зазвичай прості - 2/4, 3/4, 4/4 – вони зберігаються протягом усього твору або його розділів. Синкопи та інші ритмічні ускладнення використовуються епізодично та мають локальний характер. У джазових інтерпретаціях ритмічна структура зазнає суттєвої трансформації завдяки свінгу, який є ключовим елементом та основною характеристикою стилю. Свінгова пульсація, де пари восьмих нот виконуються у нерівному співвідношенні, надає музиці характерної "розгойдуваності". Крім того, активно використовуються синкопи, перенесення акцентів та поліритмічні ефекти [2], [20], [22], [25].

Фактурна організація також зазнає значних змін у процесі джазової адаптації. В.А. Моцарт переважно використовував гомофонно-гармонічну фактуру з чітким розподілом на мелодичний голос та акордовий супровід. Поліфонічні елементи застосовувалися епізодично та мали підпорядкований характер. У джазових версіях фактура стає більш складною та різноманітною. Широко використовується техніка "comping" - ритмічно активного акордового супроводу, що створює гармонічну основу для імпровізації. Басова лінія набуває самостійного значення, часто виконуючи не лише гармонічну, але й ритмічну функцію через застосування техніки "walking bass" [21].

Формотворення в оригінальних творах В. А. Моцарта підпорядковується класичним принципам архітекτονіки. Сонатна форма, рондо, варіації побудовані за чіткими структурними схемами з логічним співвідношенням розділів – кожен епізод має своє функціональне призначення та місце в загальній драматургії твору. Джазові інтерпретації зберігають загальні принципи формотворення, але значно вільніше трактують структурні межі. Особливо це стосується включення

імпровізаційних розділів, які можуть кардинально змінювати пропорції форми. Принцип "head-solos-head", характерний для джазових стандартів, часто застосовується до класичного матеріалу [10], [16].

Виконавський аспект демонструє найбільш яскраві відмінності між класичною та джазовою традиціями. Класичне виконання творів В.А. Моцарта передбачає точне відтворення нотного тексту з мінімальними відхиленнями. Виконавська індивідуальність проявляється через нюанси агогіки, динаміки, артикуляції, але не торкається основних параметрів твору. Джазове виконання, навпаки, передбачає значну творчу свободу виконавця. Імпровізація стає не лише допустимою, але й необхідною складовою інтерпретації. Кожне виконання може значно відрізнятись від попереднього завдяки імпровізаційним розділам та варіативності в трактуванні основного матеріалу [3], [5].

Тембральні характеристики також зазнають змін у джазових версіях. Якщо класичне фортепіано орієнтується на чистоту та прозорість звучання, то джазове виконання допускає використання додаткових тембральних ефектів: *glissando*, "бенди" (тягнення звуку), специфічну артикуляцію, що створює характерне "блюзове" звучання. Емоційний діапазон розширюється в джазових інтерпретаціях через включення експресивних засобів, невластивих класичній традиції. Блюзова меланхолія, свінгова енергетика, імпровізаційна спонтанність надають знайомим мелодіям нових емоційних відтінків. Культурний контекст також змінюється при переході від класичних оригінальних творів до джазових версій. Музика В.А. Моцарта несе в собі дух епохи Просвітництва, що відрізняється раціональністю, збалансованістю, аристократичною витонченістю. На відміну від цього, джазові інтерпретації привносять елементи афроамериканської культурної традиції з її акцентом на ритмічній енергії, емоційній безпосередності та колективній творчості [11], [18].

2.4. Специфіка джазової інтерпретації спадщини

В. А. Моцарта у творчості сучасних виконавців

Сучасна епоха характеризується надзвичайним розмаїттям підходів до джазової інтерпретації творів В.А. Моцарта, що відображає як еволюцію джазового мистецтва, так і зміни в культурній парадигмі ХХІ століття. Сучасні виконавці демонструють унікальні концепції, що поєднують традиційні принципи джазової інтерпретації з новітніми технологіями, різноманітними культурними впливами та авторськими художніми концепціями [1], [2], [6].

Одним із найбільш помітних трендів сучасної джазової інтерпретації моцартівської спадщини є мультикультурний підхід, коли до традиційного діалогу класичної та джазової традицій додаються елементи різних світових музичних культур. Наприклад, Фазіль Сай у своїй версії «Alla Turca Jazz» демонструє інтеграцію турецьких музичних традицій (такі елементи, як нерівномірна метрика, перкусійність фактури, модальна мелодика), створюючи унікальний синтез європейської класики, афроамериканського джазу та близькосхідної музичної культури [19], [36].

Ще одним прикладом персоналізованого підходу до переосмислення класики є творчість американського піаніста Брада Мелдау, який відомий своїм кросжанровим мисленням, також звертався до спадщини В.А. Моцарта, зокрема в рамках концертної діяльності та освітніх проєктів. Так, у 2010-х роках Б. Мелдау співпрацював з такими колективами, як Saint Paul Chamber Orchestra і оркестром Academy of St Martin in the Fields, представляючи авторські твори та аранжування, натхненні класичним стилем. У межах своїх сольних програм він також виконував імпровізації творів В.А. Моцарта поряд з власними імпровізаційними розробками. Крім того, виконавець неодноразово звертався до музики класичного композитора під час лекцій, інтерв'ю та різних освітніх подій, зокрема в

рамках серії «Mehldau at the Village Vanguard» та майстеркласів у Джульєрдській школі. Він представляє інший підхід до сучасної джазової інтерпретації класичної музики – його стиль переважно імпровізаційно-контрапунктний. В дискографії піаніста представлені імпровізації творів І.С.Баха (альбоми «*After Bach*» [2018], «*Suite: April 2020*» [2020]), Ф.Шуберта (альбом «*After the Gold Rush*») та М.Павеля (фрагменти з «*Gaspard de la nuit*» звучали в сольних імпровізаціях на концертах) [11], [12], [13], [14].

В альбомі «*After Bach*» Мелдау виконує цикл, у якому оригінальні п'єси Баха чергуються з його авторськими «*Response*» — імпровізаційно-композиційними відповідями, в яких поєднується контрапункт, гармонія джазу та вільна форма. Брад Мелдау використовує у своїх транскрипціях принципи постмодерністської естетики, де стилістичні межі розчиняються і стають проникними, а різні музичні мови співіснують в одному творі без домінування одного підходу над іншим. Хоча прямі інтерпретації творів В.А. Моцарта у його доробку нечисленні, сам підхід Б. Мелдау до музики добре ілюструє сучасну тенденцію до переосмислення класики через призму джазового і персонального художнього бачення [16].

У контексті пошуку балансу між академізмом та свободою імпровізації важливе місце посідає творчість Юрі Кейна. Цей американський піаніст має унікальний стиль, який проявляється в його інтерпретаціях класичної музики – від Баха до Малера. У проєкті «*Uri Caine Ensemble Plays Mozart*» (2006), присвяченому творчості В. А. Моцарта, Кейн майстерно поєднує академічну строгість і джазову свободу, комбінуючи у своїх працях повагу до історичної достовірності оригінальних творів із новаторським використанням сучасних музичних технік. Цей альбом був створений до 250-річчя з дня народження великого класика і отримав схвальні відгуки критиків за свою сміливість і витонченість. У ньому Юрі Кейн не просто адаптує музику В.А. Моцарта до джазового стилю — він радикально переосмислює класику, використовуючи прийоми

деконструкції, стилістичної полістилістики, електроніки, вільної імпровізації та навіть елементів кабаре й фанку. Наприклад, у його версії «Lacrimosa» з Реквієму поєднуються барочна структура, синкопований грав і вільна гармонічна модуляція, що формує нову семантичну площину твору [10], [23], [24].

Підхід Кейна до музики Моцарта є прикладом постмодерністської переробки класичного матеріалу. Він демонструє повагу до автентичності, зберігаючи ключові тематичні елементи, але одночасно використовує сучасні музичні техніки для радикальної зміни фактури, ритму та інструментального оформлення. Ю. Кейн не просто адаптує музику В.А. Моцарта до джазового стилю, а радикально переосмислює класику, пропускаючи її крізь призму імпровізації, деконструкції, завдяки цьому створюючи складні цілісні концепції. Проект «Uri Caine Ensemble Plays Mozart» став частиною великої серії Кейнових інтерпретацій класиків, серед яких також варто виділити «*Goldberg Variations*» (Bach), «*The Sidewalks of New York: Tin Pan Alley*» (переосмислення популярної американської музики), «*Wagner e Venezia*», (Mahler) та інші. Усі ці роботи засвідчують інтерес Кейна до переосмислення канонів через призму імпровізації, жанрового міксу й авангардного мислення [6], [10].

Фінський піаніст Ійро Рантала, відомий широким стилістичним діапазоном від джазу до академічної музики, також звертається до моцартівської спадщини. У його альбомі «Mozart, Bernstein, Lennon» (2022, лейбл ACT Music) представлено інтерпретації творів трьох великих композиторів у джазовому ключі. Кожен із композиторів репрезентує інший культурний пласт, і Рантала об'єднує їх у концептуальний цикл, де класика, мюзикл і поп-культура стають рівнозначними джерелами натхнення. І. Рантала працює переважно у форматі фортепіанного соло або фортепіанного тріо, комбінуючі класичну віртуозність, академічну базу і постмодерні джазові техніки. Його інтерпретації відрізняються технічною

досконалістю, вишуканим почуттям форми та виразним скандинавським ліризмом. І. Рантала, будучи класично освіченим музикантом, пропонує новий погляд на творчість В.А. Моцарта. Він створює "гібридні" версії його творів, поєднуючи класичну структуру із джазовою імпровізацією. Це дозволяє йому зберегти впізнаваність стилю великого класика, одночасно наповнивши його новою, більш експресивною та джазовою інтонацією. Його робота характеризується дбайливим ставленням до першоджерела, що поєднується з новаторським підходом, і є типовою рисою сучасного європейського джазу [22], [27], [28].

Серед яскравих представників сучасного експериментального джазу, які переосмислюють академічну традицію, особливе місце займає швейцарсько-американська піаністка Сільві Курвуазьє. Її творчість відрізняється поєднанням технічної віртуозності класичної школи та радикальних імпровізаційних підходів авангардного джазу. Сільві Курвуазьє неодноразово зверталася до матеріалу, стилістично близького класичним композиторам, зокрема Моцарту та Скарлатті, хоч і не завжди безпосередньо цитуючи їхні твори. У її сольних альбомах, таких як «D'Agala» (2018) та «Free Hoops» (2020), можна почути алюзії до структурної логіки барокової чи класичної музики, яку вона трансформує через розширені техніки гри на фортепіано, підготовлений інструмент, кластерні пасажі та внутрішні імпровізації. Її музика часто розгортається як вільна соната, де імпровізація поєднується з чіткою архітектонікою, спорідненою з формальною мовою В. А. Моцарта. У колабораціях з такими музикантами, як Марк Фелдман (скрипка), Том Рейнекер або Джуліан Сарторіус, Сільві Курвуазьє формує камерні ансамблі, що функціонують за логікою як джазової комунікації, так і класичної злагодженості ансамблю. Завдяки цьому її підхід можна розглядати як одну з найвитонченіших форм постмодерного діалогу між джазом та європейською класичною традицією. Творчість Сільві Курвуазьє вносить у джазову інтерпретацію класики інтелектуальну глибину і вагомий жіночий

авторський голос, збагачений особливою інтонаційною чутливістю і філософською концептуальністю [6], [18].

Сучасні технології надають дедалі більшого впливу на нинішню джазову інтерпретацію класики. Електронні ефекти, семплеювання, лупінг та інші цифрові інновації дозволяють відкривати нові горизонти для звукового вираження, а саме створювати унікальні та складні композиції, неможливі в рамках традиційного акустичного виконання. Прикладом такого підходу є альбом «Electronic Mozart» (2018) від проекту Synclassica, який прекрасно ілюструє цю тенденцію, представляючи твори класичного композитора в електронно-джазовій обробці, де синтезаторні текстури органічно поєднуються з джазовими імпровізаціями. Такі проекти демонструють потенціал класичної музики як відправної точки для інноваційних звукових досліджень, що збагачують як джаз, так і виконання академічних творів у сучасному концертному житті [3], [38].

Камерно-джазовий напрям також активно розвивається в сучасних інтерпретаціях музики В.А. Моцарта. Ансамблі, що поєднують класичні та джазові інструменти, створюють унікальні тембральні комбінації, в яких витонченість камерної музики органічно переплітається з ритмічною свободою та гармонічною гнучкістю джазу. Наприклад, поєднання струнного квартету з джазовою ритм-секцією (фортепіано, контрабас, ударні) дозволяє досягти звучання, що зберігає камерну інтимність, але водночас відкриває простір для імпровізації, свінгових акцентів і сучасного аранжування. До прикладів можна навести такі ансамблі, як *JaZZMaTazz*, *The Classical Jazz Quartet*, *Matt Herskowitz Trio*. Виконання ансамблю *JaZZMaTazz* (Німеччина), який експериментує з поєднанням струнного квартету та джазового тріо в обробках творів Моцарта, Гайдна, Баха, часто містять контрапунктні інтермецо, джазові соло і свідомо змінені метроритми, надаючи класичним творам нової динаміки. Іншим яскравим прикладом є *The Classical Jazz Quartet* (США), учасники якого —

Мулгру Міллер, Стінлі Кларк, Кенні Баррелл і Ленні Вайт — створювали інтерпретації Баха та Моцарта в форматі джазового квартету з елементами симфонічного мислення. Хоча їхній проєкт «*Plays Mozart*» залишився нереалізованим як окремий альбом, їхня методика залишається показовою для подібного типу ансамблів. Серед сучасних виконавців також варто відзначити *Matt Herskowitz Trio*, де академічна техніка фортепіано комбінується з джазовою імпровізацією, а класичні теми (в тому числі й фрагменти з моцартівських сонат) використовуються як основа для вільного музикування в стилі третього напрямку (third stream) [17], [20], [31].

Сучасна джазова педагогіка також впливає на характер інтерпретацій класичної музики, особливо в контексті так званого кросжанрового або трансстильового мислення. Багато виконавців отримавши академічну освіту, потім звертаються до джазу, що дозволяє через власні інтерпретації демонструвати глибоке розуміння обох традицій. До прикладу навчальних закладів, що культивують цей підхід, можна навести Berklee, Manhattan School of Music. Цей подвійний підхід особливо помітний у роботах піаністів, що регулярно виступають як з класичним, так і з джазовим репертуаром. Такі музиканти, як Бред Мелдау, Метт Герсковіц і Деніел Грегорієн, завдяки своїй класичній освіті, прославилися власним новаторським підходом, в якому структурна ясність класичної музики віртуозно поєднується з джазовою виразністю, нестандартними гармонійними рішеннями та імпровізаційною свободою [14], [21], [29].

Імпровізаційний аспект у сучасних інтерпретаціях набуває нових форм. Поряд з традиційною джазовою, розвиваються техніки структурної імпровізації, де змінюється не лише мелодичний матеріал, але й форма твору. Деякі виконавці створюють "відкриті форми", де кожне виконання може мати різну структуру залежно від імпровізаційних рішень виконавців. Такий підхід часто застосовують Юрі Кейн, Ійро Рантала, Сільві Курвуазьє

та інші представники сучасного європейського та американського джазу [6, 7], [22].

Концептуальний підхід стає все більш важливим у сучасних джазових інтерпретаціях класичної музики. Музиканти не обмежуються обробками і створюють цілісні концепції альбомів або концертних програм, де твори В.А. Моцарта розглядаються не лише окремо, а як частина більшої цілісної художньої ідеї [1], [4].

Наприклад, Юрі Кейн у своїх проектах часто пропонує програму, яка демонструє трансформації класичної музики в різних історичних і стилістичних обставинах (проект *Uri Caine Ensemble plays Mozart*, 2006). Це може бути історична концепція (наприклад, «Моцарт у різні епохи»), географічна (Моцарт у різних країнах) або стилістична (Моцарт у різних джазових стилях). Освітній аспект також впливає на розвиток сучасних джазових інтерпретацій моцартівської музики. Багато виконавців поєднують концертну діяльність з педагогічною, що призводить до створення інтерпретацій, спрямованих на популяризацію як класичної, так і джазової музики серед широкої аудиторії [8], [10].

Міжнародний характер сучасної музичної культури призводить до появи інтерпретацій, які поєднують джазові підходи з національними музичними традиціями різних країн. Поряд з уже згадуваними роботами Фазіля Сая з'являються інтерпретації, що включають елементи латиноамериканської (босанова, самба, танго), азійської, індійської (раги, талі), африканської (поліритмія, перкусія) та інших музичних культур. Наприклад, програмні альбоми кубинського піаніста Гонсало Рубалькаби поєднують джазову імпровізацію з афро-кубинськими ритмами, що надає класичному матеріалу нового емоційного виміру. Хіромі Уехара, японська піаністка з академічною освітою, органічно включає елементи японської народної музики та сучасної фузійної естетики у свої сольні та ансамблеві роботи, зберігаючи глибоку повагу до класичного джерела. У проектах на

зразок *Mozart Afro-Latin Jazz Project* під керівництвом Артура О'Фаррілла, твори В.А. Моцарта перетворюються на синкоповані композиції з яскраво вираженою ритмічною енергією, характерною для латиноамериканської традиції [4], [6], [17].

Гендерний аспект стає набагато більше помітнішим у сучасному часі. Жінки-виконавці привносять свою особливу емоційну чутливість та заощаджують нові підходи власної інтерпретації, що значно розширює палітру можливих інноваційних підходів до спадщини класичних композиторів. Наприклад, Хіромі Уехара – відома віртуозна піаністка японського походження, демонструє у своїй творчості яскраве поєднання джазу, класичної музики, та таких жанрів, як рок і ф'южн. Хоча виконавиця безпосередньо не інтерпретує твори В.А. Моцарта, її імпровізаційний стиль і технічна досконалість демонструють глибокий вплив академічної школи. Хіромі часто апелює до формальної структури класичної музики, трансформуючі її у експресивні джазові наративи, тому її твори теоретично можуть сприйматися як «постмодерні концертні фантазії», що нагадують стиль класичного композитора. Швейцарсько-американська піаністка Сільві Курвуазьє поєднує віртуозність академічної школи з експериментальними джазовими техніками, зокрема структурною імпровізацією. У її творчості часто відчувається вплив формальної логіки класичних композиторів, зокрема В. А. Моцарта, хоча вона не цитує їх буквально, а створює власні імпровізації у характері постмодерну. Її камерні проекти вирізняються глибоким концептуальним підходом і водночас зберігають інтонаційну чутливість, характерну для жіночого авторського висловлювання [15].

Жаклін Керкленд, американська арфістка, працює на стику джазу, експериментальної та класичної музики. Її творчість тяжіє до камерно-джазового звучання, з використанням імпровізації в інтерпретації класичних творів, та вирізняється делікатним поєднанням тембру арфи з

імпровізаційною мовою. Американська вокалістка Аріана Невін поєднує елементи класичної вокальної традиції з джазовою манерою виконання, імпровізаційними техніками та цитатністю, зокрема у використанні класичних мелодій як вихідного матеріалу для джазової трансформації. Каміла Меца – чилійська гітаристка, вокалістка та композиторка, пропонує багатопланові аранжування, в яких поєднується естетика академізму з фольклорними та імпровізаційними джерелами. Лера Лін, американська композиторка й мультиінструменталістка, працює на межі джазу, електроніки та класичної музики. Її композиції часто побудовані на класичній структурі з імпресіоністською атмосферою, зокрема з використанням фактури, близької до Равеля чи Дебюссі, у поєднанні з електронними засобами та вокальною імпровізацією. Таким чином, вплив жіночого виконання у сучасних тенденціях джазової інтерпретації класичної музики значно збагачує стильову палітру цього напрямку, а також переосмислює саму концепцію авторства та інтерпретації і відкриває нові межі для взаємодії традицій [5], [17].

Сучасні джазові інтерпретації музики В.А.Моцарта характеризуються активними експериментами з формою та структурою музичного матеріалу. Деякі виконавці застосовують підхід "деконструкції" класичних творів, розбираючи їх на окремі гармонічні, тематичні або ритмічні елементи, щоб згодом відтворити їх у новому, часто імпровізаційно зумовленому порядку. Інші використовують принципи колажу, винахідливо поєднуючи фрагменти різних творів (мотиви з сонат, увертюр або арій) В.А. Моцарта в одній композиції. Так працює, наприклад, польський піаніст Лешек Можджер, відомий експериментами з музикою Шопена, але й у рамках концертного проєкту *Jazz Meets the Classics* він включає фрагменти творів Моцарта, які комбінує і трансформує з сучасними техніками *prepared piano*, модальною імпровізацією та електронікою. Ще один приклад — швейцарське тріо *Vein Trio*, яке у співпраці з оркестрами реалізувало низку концертів і записів, де симфонічна та камерна музика В.А. Моцарта переосмислюється

крізь призму сучасного європейського джазу. Вони не просто аранжують окремі частини творів, а створюють нову драматургію, де змінюється порядок частин, вплітаються вставки імпровізацій, а гармонічна мова трансформується відповідно до джазового контексту.

Таким чином, специфіка сучасної джазової інтерпретації спадщини В. А. Моцарта полягає в надзвичайному розмаїтті підходів, що відображають як багатство самої джазової традиції, так і відкритість до діалогу з іншими музичними культурами. Сучасні виконавці не просто адаптують класичну музику до джазового стилю, а створюють нові форми музичного висловлювання, збагачуючи як джазове, так і класичне мистецтво.

2.5. Рецепція та освітній контекст джазових інтерпретацій творів В. А. Моцарта

Сучасні джазові обробки творів В.А. Моцарта зустрічають позитивний відгук у широкій аудиторії, включаючи як фахівців у галузі музики, так і простих слухачів. Критики відзначають новаторський характер цих інтерпретацій та їх здатність до переосмислення класичної спадщини в контексті сучасної стилістики. Зокрема, альбом «After Mozart» американського піаніста Бреда Мелдау був позитивно оцінений такими виданнями, як The Guardian та AllMusic, де рецензенти відзначали тонкий баланс між повагою до оригіналу та глибокою індивідуальністю інтерпретацій. У свою чергу, проект Electronic Mozart (наприклад, альбом Mozart Remixed, що вийшов на лейблі Deutsche Grammophon у рамках серії електронно-класичних колаборацій) викликав широкий резонанс у більш

широкої аудиторії сучасної академічної та електронної музики, отримавши рецензії у Gramophone та BBC Music Magazine [11, 12].

Джазові переосмислення класики користуються великою популярністю на фестивалях, що свідчить про їхню актуальність. Такі виступи регулярно входять до програм провідних європейських та американських фестивалів, зокрема Mozartwoche у Зальцбурзі (Австрія), Montreux Jazz Festival (Швейцарія), Jazz à la Villette (Франція), Mostly Mozart Festival у Нью-Йорку (США). Подібні заходи є основною платформою для представлення новаторських мультикультурних та міжджанрових експериментів із музикою В.А. Моцарта.

Сучасні джазові інтерпретації відіграють важливу роль у популяризації класичної музики, особливо серед молодого покоління. Вони часто використовуються в освітніх програмах, щоб зробити класику більш доступною та цікавою. Прикладом може бути ініціатива «Play With a Pro» (Копенгаген) під керівництвом Адама Симонсена, що пропонує майстер-класи за участю видатних джазових і класичних музикантів, де, зокрема, вивчаються твори В.А. Моцарта через призму джазової імпровізації. Іншим прикладом є Berklee College of Music (Бостон, США), де в рамках курсів Contemporary Classical Performance і Jazz Composition проводяться воркшопи (популярні в Америці формати навчального заходу, які допомагають учасникам отримати знання і відразу застосувати їх на практиці для формування певних навичок), присвячені крос-жанровій інтерпретації творів класичних композиторів, зокрема В.А. Моцарта. Провідні викладачі, такі як професори Чет Лейзард (Chet Leisard) та Тереза Лігеро (Theresa Ligero), активно впроваджують джазово-класичний репертуар у студентські проекти. Мета цих заходів – виховати у студентів міждисциплінарне мислення та готовність до експериментів із класичним репертуаром [5], [21], [32].

Також варто згадати Herbie Hancock Institute of Jazz, який працює при Каліфорнійському університеті в Лос-Анджелесі (UCLA). Інститут пропонує освітні програми, зокрема, серію відкритих майстер-класів Jazz and the Global Imagination, які впроваджують діалог між різними музичними культурами. Інститут активно сприяє міжкультурному музичному обміну та підтримує інноваційні джазові практики, що поєднують класику та сучасність, залучаючи талановитих музикантів з усього світу [18].

Джазові інтерпретації Моцарта сьогодні виходять за межі концертної практики. Вони створюють міст між мистецтвом, освітою та різними культурами, тим самим допомагаючи нам краще розуміти і класичну, і джазову музику в наші дні.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ДЖАЗОВИХ ОБРОБОК ТВОРІВ В.А. МОЦАРТА

3.1. Принципи та методи гармонізації творів В.А. Моцарта в джазовому стилі

Як правило, процес джазової гармонізації творів В.А. Моцарта ґрунтується на глибокому розумінні як класичних принципів тонально-функціональної системи XVIII століття, так і специфічних особливостей джазової гармонії XX-XXI століть. Основоположним принципом такої гармонізації є збереження структурної логіки оригінального твору при одночасному збагаченні його новими виразовими можливостями. Одним з найважливіших методів джазової гармонізації є принцип субституції акордів (заміна одного акорду іншим, який виконує подібну гармонійну функцію, але може модернізувати гармонічний контекст). Класичні тризвуки, які використовує композитор, замінюються розширеними джазовими акордами, що включають септими, нони, ундецими та терцдецими. Наприклад, простий мажорний тризвук C-dur може бути трансформований у Cmaj7, Cmaj9 або навіть у такі більш складні структури, як Cmaj7#11 – такий приклад дуже наочно показує, як джазові акорди розфарбовують гармонічну структуру твору. Ця трансформація не порушує функціональну логіку оригіналу, але значно збагачує колористичні можливості гармонії. Особливо важливим є метод використання хроматизму й альтерованих акордів, який дозволяє проводити плавні голосоведіння між акордами. Моцартівські каденції можуть бути збагачені проміжними хроматичними гармоніями, що створюють складнішу та насичену звукову тканину. Так, класична каденція тоніка – субдомінанта – домінанта – тоніка (T-S-D-T) може бути трансформована у складну послідовність з використанням тритонових заміन, хроматичних проходів та альтерованих домінант [2], [6], [17].

Важливим аспектом джазової гармонізації є використання модальних структур. Якщо В.А. Моцарт працював переважно в рамках мажорно-мінорної системи, то джазова інтерпретація може включати елементи різних ладів - дорійського, фригійського, лідійського тощо. Це створює нові колористичні можливості та розширює палітру виразових засобів. Метод ре-гармонізації (повторне гармонізування з новим функціональним або модальним змістом) дозволяє кардинально переосмислювати гармонічну основу твору, зберігаючи при цьому мелодичну лінію. Цей підхід може бути особливо ефективним при роботі з оригінальними темами, які гармонізовані у різних джазових стилях - від свінгу до фьюжну, оскільки кожен стиль передбачає свої специфічні гармонічні рішення та колористичні особливості [20].

3.2. Трансформації тем в творах В. А. Моцарта в джазовому контексті

Теоретична модель може базуватися на таких ключових принципах:

- Стилістична різноманітність: кожна варіація досліджує окремий джазовий стиль, включаючи свінг, латиноамериканський джаз, баладний свінг та сучасний джаз.
- Гармонічна переробка: використовуються різні техніки гармонійної трансформації, такі як заміна каденцій, модальна інтерпретація, також можуть застосовуватися альтеровані та зменшені акорди.
- Ритмічна трансформація: метроритм зазнає змін за допомогою синкопіювання та поліритмії, створюючи несподівані та захоплюючі ефекти. Ритм – те, що найперше видає джаз. Знайома тема починає звучати

зовсім по інакшому, якщо вона включає в себе свінгові елементи або отримує складну ритмічну структуру.

- Фактурно-динамічна гнучкість: особлива увага приділяється динамічним контрастам, щільності фактури та колористичним ефектам, що досягаються за рахунок зміни регістру, використання арпеджіо, гармонічних розкладень та імпровізаційних вставок.

- Тематична впізнаваність: незважаючи на значні зміни, тема зберігається як основний і відомий елемент, що забезпечує зв'язок із оригінальним твором [6], [16], [23].

Ритмічна трансформація є одним з найважливіших аспектів джазової обробки класичних творів, оскільки саме ритм визначає стилістичну приналежність музичного матеріалу – якщо залишити той самий ритм, що й в оригіналі, то звучатиме просто класика з джазовими акордами. Оригінальні теми, які написані в класичних розмірах з регулярною акцентуацією, потребують кардинального переосмислення для подальшої адаптації у джазовому контексті. Основним принципом ритмічної трансформації є перенесення класичних мелодичних ліній у систему джазового "groove" (цей елемент робить джаз живим і без нього переробка звучатиме торхи сухо). Це передбачає не лише зміну метричної організації, але й кардинальне переосмислення акцентної структури. Якщо класична музика В.А. Моцарта базується на сильних долях такту, то її джазова інтерпретація активно використовує синкопування, офф-біт акценти та складні поліритмічні структури. Метод трансформація розміру є одним з найефективніших у джазовій адаптації. Теми творів у розмірі 4/4 можуть бути переосмислені у свінговому чотиридольному ритмі з характерним триольним поділом, що може кардинально змінити їх ритмічний характер. Навіть якщо розмір не змінюється зовні, відчуття пульсації все одно сприймається по іншому – наприклад, коли з'являються елементи свінгу. Аналогічно, теми у тридольному розмірі можуть бути адаптовані до

джазового вальсу або навіть трансформовані у складні змішані розміри [18], [15].

Ключову роль відіграє ритмічне варіювання всередині однієї композиції. Джазова обробка може включати кілька контрастних ритмічних секцій - від балади до фанку та від латиноамериканських ритмів до фьюжену. Зміна ритму – не лише технічний прийом, а й спосіб побудови музичної форми. Така різноманітність дозволяє розкрити різні сторони оригінального матеріалу та створити певну динамічну форму твору. Поліритмічні накладення створюють між собою особливо цікаві ефекти при роботі з моцартівським матеріалом. Класична мелодія може звучати в одному метричному вимірі, тоді як акомпанемент розвивається в зовсім іншому ритмічному просторі. Така техніка дозволяє створювати складну багатопланову фактуру, характерну для сучасного джазу. Використання бразильських, афро-кубинських та інших етнічних ритмів відкриває нові можливості для інтерпретації спадщини класичного композитора. Ритми боса-нови, самби, румби, афро-кубинського клавесина створюють унікальні контексти, в яких класичні теми набувають нового звучання та виразності [1], [7], [27].

3.3. Теоретична модель джазової обробки варіацій

«Ah, vous dirai-je, Maman» В. А. Моцарта (К. 265)

Цей підрозділ присвячений аналізу та систематизації ключових принципів джазової адаптації музики В.А. Моцарта через аналіз досвіду сучасних джазових музикантів. У центрі уваги – гармонійні та ритмічні зміни, що вносяться до оригінальних творів. Як приклад пропонується

авторська інтерпретація джазової версії варіацій В.А. Моцарта на тему французької пісні «Ah, vous dirai-je, Maman» (К. 265). Ця теоретична модель є цілеспрямованим дослідженням можливостей синтезу класичної варіаційної форми та різних напрямків сучасного джазу, включаючи такі сучасні жанри, як свінг, латиноамериканський джаз, балада та контемпорари. На основі аналізу сучасних інтерпретацій сформульовано авторську інтерпретаційну концепцію, що характеризується стилістичною багатогранністю, ритмічною свободою та гармонійним переосмисленням вихідного матеріалу [7], [18].

Варіації (К. 265), написані Моцартом в 1781 або 1782 роках, є віртуозною обробкою простої дитячої мелодії, яка охоплює 16 тактів та побудована у двочастинній формі. Використання поліфонії, ритмічних змін та фактурних прийомів дозволяє великому класику поступово розгортати тематичний матеріал, одночасно при цьому нарощуючи технічну складність. Саме ця структурна ясність та потенціал для подальшого розвитку роблять цей твір ідеальним кандидатом для джазової адаптації, забезпечуючи міцну основу для імпровізації та експериментів із різними стилями. Створення теоретичної моделі джазової обробки варіацій «Ah, vous dirai-je, Maman» (К. 265) В.А. Моцарта потребує комплексного підходу, вимагає глибокого розуміння структури оригінального твору та майстерного володіння джазовою мовою.

Аналіз структурних особливостей оригінального твору виявляє такі особливості: тема варіацій (К. 265) написана у формі періоду з двох речень по вісім тактів кожне, з повторенням кожного речення. Гармонічна основа досить проста: перше речення композитор модулює з C-dur до G-dur, друге – повертає до основної тональності. Цей момент можна вважати певною перевагою для роботи з джазом, через те, що саме він відкриває багато варіантів для переробки. Мелодія характеризується поступеним рухом з окремими стрибками, що робить її легко запам'ятовуваною та придатною

для варіювання. Варіації В.А. Моцарта демонструють такі різноманітні композиційні техніки, як: фігураційне варіювання, зміну фактури, елементи контрапункту та мінорне перефразування. Ця різноманітність підходів створює міцну основу для джазової інтерпретації, оскільки демонструє потенціал теми для багатьох трансформацій [9], [27].

Представлена теоретична модель аналізує варіації та представляє їх як серію окремих стилістичних епізодів, кожен із яких демонструє унікальну джазову інтерпретацію матеріалу В.А. Моцарта. Нижче подано короткий опис кожної варіації у межах авторської джазової моделі:

Варіація	Джазовий стиль	Основні риси	Ритмічна модель	Гармонійні засоби
№1	Swing	Синкопи, свінгова пульсація, walking bass	4/4 зі свінговим грувом	ii–V–I, домінантові обернені акорди
№2	Latin jazz	Боса-нова, перкусивна структура акомпанементу	2/4, 4/4 з акцентами на 2 і 4	альтеровані домінанти, субдомінанти з 9, 13
№3	Ballad swing	Повільний темп, співуча мелодія, джазова лірика	Повільне 4/4 або 6/8	регармонізація з lush voicings
№4	Contemporary jazz	Поліметрія, фрі-джазові вставки, несподівані модуляції	5/4 або 7/8	модальні гармонії (лідійські мажорні структури), паралельні кварто-секстонові акорди

№5	Modal jazz	Мелодичне варіювання в рамках однієї моди	6/8 або rubato	використання дорійського та лідійського ладів
№6	Funk jazz	Сильний пульс, «грувова» акомпанементна лінія	4/4 з чіткими акцентами	остінатні басові фрази, короткі акордові блоки
№7	Free improvisation	Вільна форма, фрагментарна мелодика, «відкриті» акорди	вільний метр	вільна тональність, атональні включення
Кода	Neo-swing coda	Повернення до теми з джазовою кульмінацією	4/4, з прискоренням темпу	завершальна каденція з джазовим флером

При створенні аранжування було враховано стилістичні особливості та використано певні напрацювання зі студійних альбомів джазових виконавців, що спеціалізуються на інтерпретації класичної музики. Як орієнтири розглядалися роботи Мішеля Каміло (альбом «What's Up?»), Хіромі Уехара (альбом «Classical») та проект «Mozart, l'Égyptien». Ідея застосування різних джазових технік в рамках одного циклу частково ґрунтується на підходах, що використовуються Жаком Лусьє та Бредом Мелдау. Кожна варіація була переосмислена гармонійно для формування нового емоційного враження. Наприклад, в аранжуванні у стилі латинського джазу використовується прогресія ii–V–I у різних тональностях, а в сучасній обробці у джазовому стилі контемпорарі проведено модальну імпровізацію та додано змінні розміри. У свінговій варіації блюзова гармонійна структура є основою, а баладна версія відрізняється насиченістю джазових акордів, побудованими на квартах і терціях, надаючи їй особливий колорит. Динаміка та контрастність

музичної тканини досягаються за рахунок ритмічного оформлення. Використання змінного такту (5/4, 7/8) у поєднанні з уповільненими баладними ритмами, босанови та свінгової пульсації створює живу і постійно змінну текстуру [6], [11].

Визначення концепції джазової адаптації має певні підходи, необхідні для конструювання інтерпретованих варіацій. Теоретична модель джазової обробки базується на принципі збереження архітекτονіки оригінального циклу при кардинальному переосмисленні музичної мови. Метою було залишити структуру твору В.А. Моцарта, але змінити мову, якою ця структура звучить. Пропонується створення джазового циклу, що включає вступну презентацію теми, сім джазових варіацій у різних стилях та заключну коду.

Інтро та презентація теми (32 такти): Твір розпочинається коротким джазовим вступом у стилі "medium swing", де встановлюється основний "groove" та гармонічна основа. Тема презентується у простій джазовій гармонізації з використанням основних джазових акордів: Cmaj7 - Am7 - Dm7 - G7 - Em7 - Am7 - Dm7 - G7 - Cmaj7. Мелодія зберігає свій оригінальний контур, але адаптується до джазової фразування з використанням свінгового ритму.

Варіація I – «Straight Ahead Swing» (32 такти): Перша варіація представляє класичний джазовий підхід у стилі бібоп. Гармонічна основа збагачується хроматичними проходами та тритоновими замінами: Cmaj7 - C7 - F7 - Em7 - Ebdim7 - Dm7 - G7alt - Cmaj7. Мелодія орнаментується в стилі Чарлі Паркера з використанням хроматичних підходів та альтерованих ступенів.

Варіація II – «Ballad Style» (32 такти): Друга варіація кардинально змінює характер, представляючи тему у формі джазової балади. Темп уповільнюється, використовуються розширені акорди: Cmaj9 - Am7 - Dm9 -

G13 - Em7 - A7 - Dm7 - G7sus4 - Cmaj7add6. Мелодична лінія стає більш експресивною з використанням блюзових інтонацій та бендів.

Варіація III – «Latin Jazz» (32 такти): Третя варіація переносить тему у латиноамериканський контекст, використовуючи ритми боса-нови. Гармонія збагачується характерними для бразильської музики акордами: C6/9 - A7 - Dm6 - G7 - Em7 - A7 - Dm7 - G7alt - C6/9. Мелодія адаптується до специфічного для боса-нови "groove" з характерними синкопами.

Варіація IV – «Modal Jazz» (32 такти): Четверта варіація представляє модальний підхід у стилі Майлза Девіса. Гармонічна основа спрощується до модальних структур: C Ionian - A Dorian - D Dorian - G Mixolydian. Мелодія розвивається у більш вільній манері з використанням модальних звукорядів та довгих ліній, які, наприклад, використовував у своїй творчості Джон Колтрейн.

Варіація V – «Funk Jazz» (32 такти): П'ята варіація кардинально змінює ритмічну основу, використовуючи фанкові "groove". Гармонія стає більш статичною з акцентом на ритмічних патернах: C7 - C7 - F7 - F7 - C7 - C7 - G7 - F7 - C7. Мелодія адаптується до характерного фанкового стилю з використанням репетицій та ритмічних фігур.

Варіація VI – «Free Jazz Elements» (32 такти): Шоста варіація включає елементи вільного джазу з використанням атональних гармоній та нерегулярних ритмічних структур. Тема фрагментується та реконструюється у новому контексті з використанням кластерних акордів та розширеної техніки.

Варіація VII – «Return to Swing» (32 такти): Остання варіація повертається до свінгового стилю, але на більш складному рівні, синтезуючи елементи всіх попередніх варіацій. Використовується складна гармонічна прогресія з багатьма замінами та альтераціями.

Кода (16 тактів): Заключна секція поєднує оригінальну моцартівську тему з джазовими елементами, створюючи синтез класичного та джазового стилів. Твір завершується віртуозним пасажем, що об'єднує обидві традиції.

Серед специфічних композиційних рішень, ключовим аспектом теоретичної моделі можна виділити систему мотивних зв'язків між варіаціями. Кожна варіація зберігає основні мотивні елементи оригінальної теми, але трансформує їх згідно з специфікою джазового стилю. Використовуються техніки мотивної роботи, характерні як для класичної традиції (інверсія, ракохід, стрета), так і для джазової (секвенції, хроматичні альтерації, ритмічні зміщення). Особлива увага приділяється перехідним секціям між варіаціями. Використовуються короткі інтерлюдії (2-4 такти), що готують нову стилістику та створюють плавність форми. Ці переходи можуть включати соло ударних, басові лінії або гармонічні модуляції. Фактурна організація кожної варіації відповідає специфіці джазового стилю: у свінгових секціях використовується типове розподілення ролей між мелодією, гармонією та ритм-секцією; у баладах акцент робиться на виразній мелодичній лінії; у фанкових секціях домінує ритмічна складова. Також важливо згадати виконавські аспекти: теоретична модель може передбачати виконання тріо у складі фортепіано, контрабасу та ударних, з можливістю залучення духових інструментів у окремих варіаціях. Партія фортепіано включає як сольні секції, так і роль акомпануючого інструменту. Басова лінія розвивається від простого walking bass у свінгових секціях до складних ритмічних патернів у фанкових варіаціях. Ударна партія адаптується до специфіки кожного зі стилей: від класичного свінгового ритму до специфічних латиноамериканських та фанкових "groove". Особлива увага приділяється динамічному розвитку циклу від тихого інтро до кульмінаційної коди.

У процесі створення джазової обробки використовувалися як теоретичні дослідження, так і досвід сучасних виконавців, що

експериментують з інтеграцією джазових елементів у класику. Ідея застосування різних джазових технік у рамках одного циклу частково ґрунтується на підходах, що використовуються Жаком Лусьє та Бредом Мелдау. Досвід цих композиторів стає провідним прикладом для створення теоретичної імпровізації. У Ж. Лусьє було взято принцип стилістичної багатшаровості — поєднання класичної форми з джазовими інтерпретаціями в рамках циклу, з акцентом на чіткій гармонійній основі для імпровізації. Композитор на прикладі своїх імпровізацій показує, що певна структура є не ворогом імпровізації, а її опорою. У свою чергу, від Б. Мелдау було запозичено підхід до варіювання теми через зміни фактури, ритму та гармонійних моделей у рамках одного твору, що забезпечує внутрішню драматургічну динаміку твору. Мішель Каміло - видатний домініканський піаніст та композитор, відомий своїм унікальним віртуозним стилем, в якому органічно переплітаються латиноамериканські ритми, джазові імпровізації та елементи класичної музики. Його альбом «What's Up?» (2013) демонструє майстерність у переосмисленні класичних творів, використовуючи гармонійну гнучкість, винахідливість, багатство ритмів та технічну свободу. Саме з цього альбому було взято підхід до варіювання темпу та фактури у варіації в латинському стилі. Хіромі Уехара — відома японська джазова піаністка, у своєму альбомі Classical (2023) демонструє новаторський підхід до класичної музики, переосмислюючи її через призму сучасного джазу. Її виконання характеризується потужною енергетикою, складним аранжуванням та непередбачуваними ритмічними змінами, особливо помітними у використанні поліритмії та вільної імпровізації в сучасних варіаціях. Проект «Mozart, l'Égyptien» (створений французьким продюсером Х'юбер Буаєм у 1997 році) є прикладом міжкультурної адаптації спадщини В.А. Моцарта: класичні мелодії композитора поєднуються з традиційними арабськими інструментами та джазовими елементами. Хоча в проекті не використовується фортепіано, новаторський підхід до переробки музики В.А. Моцарта у новому звучанні,

ритмі та культурному контексті послужив запозиченим джерелом для створення коди та різних варіювань у стилі модального джазу [16], [19], [23].

Перспективи практичної реалізації розробленої теоретичної моделі можуть бути реалізовані як у звичайному виконанні, так і у студійному записі. Твір розрахований на професійних джазових виконавців, що володіють навичками імпровізації та різними стилістичними техніками. Загальна тривалість композиції становить приблизно 12-15 хвилин, що робить її придатною для концертного виконання. Ця теоретична модель демонструє можливості синтезу класичної та джазової традицій на прикладі одного з найвідоміших творів В.А. Моцарта. Створена концепція може слугувати основою для аналогічних проєктів з іншими творами композитора та загалом для джазової інтерпретації класичної спадщини. Розроблена модель є не лише теоретичною конструкцією, але й практичним інструментом для створення нових художніх проєктів у сфері джазового мистецтва. Запропонована джазова інтерпретація варіацій (K. 265) демонструє вдале поєднання академічного підходу та джазової імпровізації. Кожна варіація по-новому розкриває тему Моцарта, адаптуючи її до сучасного джазового звучання. Вона показує, як глибоке розуміння обох традицій може привести до створення інноваційних форм музичного висловлювання, що збагачують сучасну музичну культуру. Модель успішно поєднує повагу до оригіналу з творчою свободою, що є ключовим аспектом для живого джазового виконання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження джазових обробок творів В.А. Моцарта дозволило комплексно проаналізувати феномен синтезу класичної та джазової традицій у сучасній музичній культурі та розробити теоретичні основи створення якісних інтерпретацій моцартівської спадщини в джазовому контексті.

У результаті виконання першого завдання дослідження було визначено ключові стильові особливості творчості В.А. Моцарта, які створили передумови для успішної джазової інтерпретації його творів. Встановлено, що універсальність моцартівського стилю полягає в органічному поєднанні структурної ясності, мелодичної виразності та гармонічної досконалості. Особливе значення має властива Моцарту здатність до мотивної роботи, яка знаходить відгук у джазовій практиці варіювання та імпровізації. Виявлено, що гармонічна мова Моцарта, базована на функціональній тональності, створює міцну основу для джазових переосмислень, оскільки дозволяє зберегти логіку розвитку при збагаченні новими колористичними можливостями.

Ритмічна організація моцартівських творів, попри свою регулярність, містить достатню кількість синкопованих елементів та метричних акцентів, що полегшує адаптацію до джазового "groove". Формоутворюючі принципи композитора, засновані на періодичності та симетрії, органічно поєднуються з джазовою практикою "chorus-form" та циклічних структур.

Реалізація другого завдання дослідження дозволила здійснити комплексний огляд джазових обробок творів В.А. Моцарта та проаналізувати їх жанрово-стилістичні особливості. Історичний аналіз показав, що інтерес до моцартівської спадщини в джазовому середовищі виник ще в епоху свінгу та досяг особливого розквіту в період бібопу та модального джазу. Виявлено еволюцію підходів від простих аранжувань

мелодій до складних концептуальних проєктів, що синтезують різні музичні традиції.

Типологічний аналіз джазових аранжувань виявив три основні напрями: адаптивний (зберігає основні елементи оригіналу при мінімальних змінах), трансформативний (кардинально переосмислює матеріал у джазовому контексті) та синтетичний (створює нові форми на основі діалогу традицій). Жанрово-стилістичний аналіз показав присутність моцартівських інтерпретацій у всіх основних джазових стилях – від традиційного джазу до авангардних напрямів.

Виконання третього завдання дослідження включало детальний аналіз твору «Jazz Fantasy On Mozart» Фазіля Сая та його порівняння з оригінальним «Турецьким маршем» з Сонати A-dur (K. 331). Аналіз показав, що Сай використовує інноваційний підхід, поєднуючи класичну віртуозність з джазовою імпровізаційністю та елементами турецької народної музики. Композитор демонструє майстерне володіння техніками мотивного розвитку, створюючи складну поліфонічну фактуру на основі простого моцартівського матеріалу.

Порівняльний аналіз виявив, що Сай зберігає структурну логіку оригіналу, але кардинально переосмислює його в гармонічному, ритмічному та фактурному планах. Використання модальних елементів, поліритмічних структур та розширеної гармонії створює нову якість звучання, що синтезує три музичні традиції. Особливо цінним є збереження моцартівського *spirit* при повному оновленні музичної мови.

Четверте завдання дослідження полягало у розробці теоретичної моделі авторської джазової обробки варіацій «Ah, vous dirai-je, Maman» (K. 265). Створена модель базується на принципі стилістичного різноманіття при збереженні структурної цілісності циклу. Розроблено концепцію семи джазових варіацій у різних стилях: класичний свінг, балада,

латинський джаз, модальний джаз, фанк, елементи фрі-джазу та синтетична фінальна варіація.

Кожна варіація отримала детальну теоретичну розробку з визначенням специфічних гармонічних прогресій, ритмічних патернів та фактурних рішень. Особлива увага приділена системі мотивних зв'язків між варіаціями та перехідним секціям, що забезпечують цілісність форми. Розроблена модель демонструє можливості творчого синтезу класичних композиційних принципів з сучасними джазовими техніками.

Дослідження принципів та методів гармонізації моцартівських творів у джазовому стилі виявило ключову роль субституції акордів, хроматичної альтерації та модальних структур. Встановлено, що найефективнішим є підхід, що зберігає функціональну логіку оригіналу при збагаченні колористичними можливостями розширеної джазової гармонії. Метод ре-гармонізації дозволяє кардинально переосмислити гармонічну основу, створюючи нові виразові можливості.

Аналіз ритмічних трансформацій показав важливість "groove" як стилевизначального фактору джазової інтерпретації. Виявлено ефективність методів синкопування, офф-біт акцентування та поліритмічних накладень для адаптації класичного матеріалу до джазового контексту. Особливе значення має використання різноманітних етнічних ритмів, що розширює палітру виразових засобів.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до аналізу джазових обробок моцартівської спадщини як цілісного культурного феномену. Вперше здійснено систематизацію типів джазових інтерпретацій класичної музики та розроблено теоретичні принципи їх створення. Детальний аналіз творчості Фазіля Сая в контексті синтезу музичних традицій вносить новий внесок у розуміння сучасних тенденцій музичного мистецтва.

Розроблена теоретична модель джазової обробки варіацій «Ah, vous dirai-je, Maman» (К. 265) представляє інноваційний підхід до інтерпретації класичної спадщини, що поєднує академічну строгість з джазовою свободою. Ця модель може слугувати зразком для створення аналогічних проєктів та розвитку нових форм музичного синтезу.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів у навчальному процесі музичних закладів освіти, зокрема при викладанні курсів з історії та теорії джазу, аналізу музичних творів, композиції та аранжування. Розроблені теоретичні принципи можуть бути застосовані джазовими виконавцями та аранжувальниками у їхній практичній діяльності.

Матеріали дослідження сприяють розширенню репертуару джазових виконавців та популяризації класичної музики серед джазової аудиторії. Теоретична модель джазової обробки може бути реалізована у концертній практиці та студійних записах, збагачуючи сучасну музичну культуру новими художніми цінностями.

Перспективи подальших досліджень включають розширення аналізу на творчість інших композиторів-класиків, дослідження специфіки джазових інтерпретацій у різних національних традиціях, а також вивчення впливу сучасних технологій на процеси музичного синтезу. Актуальним напрямом є дослідження педагогічних аспектів навчання джазовій інтерпретації класичної музики.

Проведене дослідження підтверджує життєздатність та перспективність діалогу між класичною та джазовою традиціями. Моцартівська спадщина в джазових обробках демонструє універсальність великого мистецтва, здатного до постійного оновлення та переосмислення в нових культурних контекстах. Такий синтез не тільки збагачує обидві традиції, але й створює підґрунтя для формування нових напрямів

музичного мистецтва, що відповідають викликам сучасної полікультурної епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко І. М. Джазова інтерпретація класичної музики як явище сучасної музичної культури // Українська музика. — 2018. — №1 (27). — С. 57–63. — Режим доступу: <https://ukrmus.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/06/2018-1-n27-12.pdf>
2. Берлінер П. М. Мислення в джазі: нескінченне мистецтво імпровізації. — Чикаго: University of Chicago Press, 2009.
3. Вайтгед К. Новий голландський свінг. — Нью-Йорк: Billboard Books, 2007.
4. Верпеговські К. Злиття та ідентичність у кросовері джазу й класики // Journal of Music Theory. — 2016.
5. Вілкінс Дж. Роль імпровізації в джазовій освіті // Journal of Jazz Research. — 2022.
6. Джексон Т. М. Джазове виконання як постмодерна практика. — Лондон: Routledge, 2017.
7. Кейн Ю. Uri Caine Ensemble – Alla Turca (Turkish Rondo), 2015 [Відео]. — YouTube. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=2jLuTbYh_sE
8. Клорман Е. Музика друзів Моцарта: соціальна взаємодія у камерних творах. — Кембридж: Cambridge University Press, 2016. — URL: <https://www.researchgate.net/publication/352774196>
9. Коллінз Т. Uri Caine Ensemble: Plays Mozart (огляд) // All About Jazz. — 7 лютого 2007. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Uri_Caine_Ensemble_Plays_Mozart
10. Мелдау Б. Моцарт переосмислений: сучасна класика та джаз-ф'южн [Концерт]. — Saint Paul Chamber Orchestra, 2018.
11. Мелдау Б.: Офіційний дискографічний каталог: сольні та класико-джазові проєкти, зокрема After Bach [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.nonesuch.com/>

12. Мелдау Б. Highway Rider (альбом класика плюс джаз). — Nonesuch Records, 16 березня 2010. — Режим доступу: <https://www.nonesuch.com/>
13. Мелдау Б. Modern Music (Mehldau – Hays – Zimmerli): класична техніка + джаз. — Nonesuch, 20 вересня 2011. — Режим доступу: <https://www.nonesuch.com/>
14. Монсон І. Сказати щось: джазова імпровізація та взаємодія. — Чикаго: University of Chicago Press, 2009.
15. Понсфорд Дж. Імпровізуючи Моцарта // The Musical Times. — 2019.
16. Сушинська О. А. Стилiстичнi паралелi мiж академiчною та джазовою музикою: творчiсть В.А. Моцарта як об'єкт сучасної інтерпретації // Зб. наук. праць ХНУМ ім. І.П. Котляревського. — 2020. — №27. — С. 96–104. — Режим доступу: <https://repo.num.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/ca60fa5a-8c6a-4af0-8f82-a6587b373f92/content>
17. Тайнан Дж. Імпровізований європеїзм: сучасний джаз і класичний гібрид // Jazz Perspectives. — 2015.
18. Харамакі Г. Моцарт: Турецький марш і джазова фантазія [Електронний ресурс]. — Сан-Хосе: Університет штату Сан-Хосе. — Режим доступу: <https://www.sjsu.edu/people/gordon.haramaki/courses/appreciation/s0/13.-Mozart.pdf>
19. Bándi G. The Third Stream [Електронний ресурс] / G. Bándi. — Academia.edu, 2020. — Режим доступу: https://www.academia.edu/25631493/The_Third_Stream
20. Berklee College of Music. Навчальна програма з джазової композиції. — Бостон, 2020.
21. Jazzwise Review. Йіро Ранта́ла: Mozart, Bernstein, Lennon // Jazzwise. — 2022. — Режим доступу: <https://www.jazzwise.com/review/iiro-rantala-mozart-bernstein-lennon>

22. Kain Ю. Uri Caine Ensemble грає Моцарта: концертний альбом із джазовими обробками творів Моцарта. — Winter & Winter, 2006. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Uri_Caine_Ensemble_Plays_Mozart
23. Kain Ю. Uri Caine: “Plays Mozart” (інтерв’ю) // NPR. — 21 лютого 2007. — Режим доступу: <https://www.freejazzblog.org/2007/07/when-in-secondary-school-we-had.html>
24. Kupdf.com. Fazıl Say – Jazz Fantasy On Mozart [Ноти] [Електронний ресурс]. — 2016. — Режим доступу: <https://www.scribd.com/document/378486734/Kupdf-com-Fazyl-Say-Jazz-Fantasy-on-Mozart>
25. London Jazz News. Прев’ю / інтерв’ю: Йіро Ранта́ла – концерти у Великій Британії та Ірландії, березень 2015 // London Jazz News. — 23 лютого 2015. — Режим доступу: <https://londonjazznews.com/2015/02/23/preview-interview-iiro-rantala-uk-ireland-dates-march-9th-15th/>
26. Music Finland. Від Гершвіна до Моцарта: джазовий піаніст Йіро Ранта́ла звертається до опери. — 2021. — Режим доступу: <https://musicfinland.com/en/news/from-gershwin-to-mozart-jazz-pianist-iiro-rantala-turns-to-opera>
27. Music Finland Quarterly. Німеччина обожає Йіро Ранта́лу // Finland Quarterly. — 2022. — Режим доступу: <https://www.fmq.fi/articles/germany-adores-iiro-rantala>
28. Norris L. Character Studies: New Third Stream Music For Winds: дис. магістра / Berklee College of Music. — 2019. — Режим доступу: <https://remix.berklee.edu/graduate-studies-global-jazz/73/>
29. Paris Move Review. Veneziana (англомовний огляд). — 2022. — Режим доступу: <https://www.paris-move.com/reviews/iiro-rantala-veneziana-eng-review/>
30. Petersen M. Third-Stream Music and Decolonization in Jazz [Електронний ресурс] / M. Petersen. — University of Sydney, листопад 2024.

— Режим доступу: [https://www.max-](https://www.max-petersen.com/blog_posts/third_stream_music_and_dec colonization_in_jazz/)

[petersen.com/blog_posts/third_stream_music_and_dec colonization_in_jazz/](https://www.max-petersen.com/blog_posts/third_stream_music_and_dec colonization_in_jazz/)

31. Play with a Pro. Воркшоп «Jazz Meets Mozart». — Копенгаген, 2021.

32. Rantala I. Розмова з піаністом і композитором Ійро Рантало //

Hyperlocrian. — 11 червня 2024. — Режим доступу:

<https://www.hyperlocrian.com/post/iiro-rantala-interview>

33. Reddit. Jazz Fantasy on Mozart: нотатки щодо технічних та ритмічних складностей [Електронний ресурс]. — 2024. — Режим доступу:

https://www.reddit.com/r/sheetmusic/comments/1fsm9p7/r_jazz_fantasy_on_mozart_fazil_say/

34. Ringe G. A. Історичне значення та аранжування твору Арті Шоу Interlude in B flat: дис. д-ра муз. мистецтв / University of North Texas. — 2016. — Режим доступу:

<https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc862739/>

35. Say F. Jazz Fantasy On Mozart – нотний матеріал [Електронний ресурс]. — Scribd, 2016. — Режим доступу:

<https://www.scribd.com/document/337689167/Say-Fazil-Jazz-Fantasy-on-Mozart>

36. Swingle Singers. Моцарт: вокалізації [Музичний проєкт]. — 2015.

37. Synclassica Project. Електронний Моцарт [Альбом]. — 2018.

38. Tokafi. 15 питань до Ійро Рантали / Trio Töykeät. — Режим доступу:

<https://www.tokafi.com/15questions/15-questions-to-iiro-rantala/>

39. Vein Trio. Джаз зустрічається з класикою [Концертний проєкт]. — 2017.

40. Wikipedia. Сторінка лейблу Winter & Winter Records [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

https://en.wikipedia.org/wiki/Winter_%26_Winter_Records

41. Wikipedia. Сторінка Фазила Сая [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Faz%C4%B1l_Say

42. Winter & Winter. Офіційний опис альбому Uri Caine Ensemble Plays Mozart [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.winterandwinter.com/index.php?id=1396>
43. YouTube. Fazıl Say – Jazz Fantasy on Mozart’s Turkish March (~2016) [Відео]. — Режим доступу: <https://www.scribd.com/document/337689167/Say-Fazil-Jazz-Fantasy-on-Mozart>
44. YouTube. Uri Caine Ensemble – Alla Turca (Turkish Rondo), 2015 [Відео]. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=2jLuTbYh_sE
45. Zimmerman J. Chicago Jazz Philharmonic захоплює поєднує жанри в оммажі Third Stream // Chicago Classical Review. — 7 лютого 2015. — Режим доступу: <https://chicagoclassicalreview.com/2015/02/chicago-jazz-philharmonic-engagingly-bridges-the-genres-in-third-stream-homage/>